

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei — Către un Plan strategic integrat privind tehnologiile energetice (SET): Accelerarea transformării sistemului energetic european

[C(2015) 6317 final]

(2016/C 133/06)

Raportor: domnul Mihai MANOLIU

La 15 iulie 2015, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Comunicarea Comisiei – Către un Plan strategic integrat privind tehnologiile energetice (SET): Accelerarea transformării sistemului energetic european

[C(2015) 6317 final].

Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 2 februarie 2016.

În cea de a 514-a sesiune plenară, care a avut loc la 17 și 18 februarie 2016 (ședința din 17 februarie), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 172 de voturi pentru, 6 voturi împotriva și 9 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE își reiterează angajamentul ferm față de o Uniune energetică (clauza de solidaritate, tranzitul energiei echivalent unei a cincea libertăți, eficiența energetică pe primul loc, tranziția către o societate durabilă bazată pe cât mai puțin carbon) și un dialog european pe tema energiei, susținând aplicarea cât mai eficace a unui Plan SET.

1.2. Acest deziderat se poate realiza printr-o abordare comună, coerentă, prin cooperarea dintre actorii implicați în cadrul politicii energetice, prin coordonarea programelor de cercetare și inovare din domeniul energiei, sprijinind lansarea cât mai rapidă pe piață a tehnologiilor energetice sustenabile care să protejeze mediul.

1.3. În viziunea CESE, cea mai importantă sarcină constă în dezvoltarea tehnico-științifică a tehnologiilor și a inovării, precum și în promovarea factorilor care încurajează ideile și conceptele noi, cum ar fi cele cuprinse în *cadrul Planului Strategic european privind tehnologiile energetice – SET Plan, plan necesar pentru accelerarea transformării sistemului energetic european*.

1.4. Acestea trebuie însoțite de un mandat discutat cu deținătorii de interese, o structură de participare la o foaie de parcurs integrată, însoțită de un plan de acțiune pentru investiții, utilizând corespunzător resursele UE, pe cele naționale, regionale și private, prin intermediul Alianței europene de cercetare în domeniul energetic (EERA) și al inițiativelor industriale europene (IIE), pentru a sprijini atingerea obiectivelor.

1.5. În opinia CESE, în anii următori, accelerarea transformării sistemului energetic european va reprezenta o miză vitală pentru Europa, pentru combaterea schimbărilor climatice, pentru competitivitatea și atractivitatea economică a Europei, precum și pentru securitatea aprovizionării consumatorilor (mici sau mari) în condiții decente de cost (definit în mod transparent).

1.6. În viziunea CESE, noua politică energetică trebuie să se bazeze pe dezvoltarea unor sectoare-cheie (definite prin dialog și cooperare) pentru cercetare și inovare, precum și pentru sectorul pregătirii personalului care va exploata noile tehnologii.

1.7. CESE consideră că, pentru a răspunde așteptărilor europenilor, chestiunea energiei trebuie abordată coerent, holistic, prin cooperarea dintre state și printr-o piață internă funcțională a energiei. Sunt necesare investiții masive, atât în cercetarea tehnologică, cât și în infrastructură, investitorii au nevoie de un cadru politic previzibil, fezabil, definit de analiza corectă a priorităților de dezvoltare, de posibilități de finanțare suportabile și disponibile, de competitivitatea industrială europeană și, nu în ultimul rând, de dorințele cetățenilor.

1.8. Planul SET trebuie să fie concret și ancorat în realitatea europeană. Dacă noile tehnologii energetice generează o creștere a prețurilor finale legate de energie, dacă decizii politice cauzează creșteri ale prețului energiei, CESE consideră că este legitim ca cetățenii să spere într-o remediere a situației. Mobilizarea consumatorilor trebuie să fie concretă, fermă; sărăcia energetică trebuie combătută și prin măsuri de politică socială, prin educație și prin pregătire profesională.

1.9. Experiența europeană a demonstrat că impunerea de tehnologii care să producă energie în condiții de emisii reduse de carbon, fără a lua în considerare costurile și maturitatea tehnologiilor, nu produc rezultate convingătoare, din contră, piața internă de energie este amenințată cu colapsul.

1.10. CESE consideră că tehnologiile de producere a energiei electrice din surse regenerabile pot oferi posibilități importante, soluții care trebuie susținute prin proiecte demonstrative și prin popularizarea cazurilor de succes. Trebuie avute în vedere și alte tehnologii cu emisii reduse de carbon: tehnologii curate de ardere a cărbunelui, stocarea energiei (inclusiv a celei electrice), adaptarea consumului la cerere, utilizarea carbonului și a hidrogenului, cogenerarea și climatizarea orășenească, fisiunea și fuziunea nucleară.

1.11. CESE solicită din nou instituirea unui dialog public în întreaga Europă pe tema energiei (Dialogul european privind energia), astfel încât cetățenii și societatea civilă în ansamblul său să-și asume tranziția energetică, costurile diferitelor tehnologii și costurile generate de opțiunile politice definite de cercetările întreprinse. Dialogul trebuie să aibă loc la toate nivelurile de guvernare. În ultimii zece ani, nivelul european s-a bazat din ce în ce mai mult pe obiectivele europene de reducere a emisiilor gazelor cu efect de seră, punerea în aplicare a acestei politici fiind de competența statelor membre. Acest lucru a generat o incoerență a politicilor naționale.

1.12. CESE consideră că trebuie continuat pe drumul integrării pieței interne prin dezvoltarea unei abordări europene cu privire la aprovizionarea cu energie și pentru crearea unei solidarități reale. O etapă intermediară este emergența nivelului regional necesar pentru consolidarea cooperării în domeniu, care să fie flexibil și capabil să promoveze soluții inovatoare privind optimizarea producției de energie electrică pe bază de surse regenerabile coordonate în timp real.

1.13. CESE consideră că trebuie întreprinse acțiuni de integrare a diferitelor modalități de generare a energiei (inclusiv cele create de cercetarea tehnologică) în cadrul piețelor energetice, inclusiv în materie de conectare, echilibrare și încărcare a rețelelor.

1.14. CESE pledează pentru accelerarea investițiilor și a activităților de cercetare și dezvoltare în ceea ce privește stocarea, precum și pentru o mai bună sinergie europeană în domeniu, pentru a reduce costurile tranziției energetice, a garanta securitatea aprovizionării (interconectarea rețelelor energetice europene) și a permite economiei europene să devină mai competitivă.

1.15. În această direcție, CESE reamintește importanța gazelor în cadrul mixului energetic și în ceea ce privește securitatea energetică pentru cetățeni. CESE solicită ca stocarea să fie încurajată, pentru ca statele membre să dispună, în comun, de rezerve. Este, de asemenea, necesară utilizarea potențialului considerabil de ameliorare a eficienței energetice a clădirilor, dar și în transporturi.

1.16. CESE crede că o consolidare a finanțării cercetării și inovării poate genera creștere economică și crearea de noi locuri de muncă în cadrul UE. O nouă guvernanta energetică (bazată pe planurile naționale) poate asigura coerența în cadrul pieței energiei, dialogul european reprezentând o condiție *sine qua non*.

1.17. CESE consideră că valoarea adăugată a Planului SET va consta într-o mai bună coordonare și o nouă guvernanta a sistemului energetic european; planul va trebui să evite redundanțele anterioare și să se bazeze pe date reale transparente. Acest Plan va consolida elementele fundamentale europene: metoda comunitară, democrația europeană în acțiune, competiție, cooperare și solidaritate, Europa și guvernanta mondială.

1.18. CESE subliniază consecințele Planului SET în ceea ce privește impactul asupra cetățenilor, în particular asupra locurilor de muncă și asupra calificărilor necesare. În acest context, trebuie avută în vedere problema drepturilor de autor.

2. Contextul avizului

2.1. Statele membre ale UE dispun de resurse și infrastructuri energetice diferite, dar obiectivul comun este decarbonizarea sectorului energetic. Discuțiile generate de contextul tranziției energetice trebuie să includă: noi actori și noi modele de afaceri în domeniile petrol, gaz și electricitate; dinamica mediului politic și implicațiile privind investițiile; reglementarea piețelor energetice; impactul inovării tehnologice asupra sistemelor energetice; dezafectarea vechilor silozuri energetice tradiționale; provocările și oportunitățile generate de un nou model de guvernanta în cadrul industriei energetice.

2.2. Provocarea este urgentă. UE este supusă unor transformări masive în domeniul energiei, economia europeană și consumatorii vulnerabili se confruntă cu un risc crescut de lipsă de fiabilitate în aprovizionare și cu prețuri ridicate la energie.

2.3. CESE are în vedere susținerea unei politici energetice europene comune, capabilă de a furniza securitate în aprovizionare, un pionierat tehnologic în integrarea pe piață a energiei generate din surse regenerabile, eficiența energetică, reducerea consumului, dezvoltarea infrastructurii, costuri corect transformate în preț la consumatorul final și, nu în ultimul rând, costuri generale pentru mixul energetic considerat, precum și disponibilități financiare (private sau publice) de acoperire a acestor costuri.

2.4. CESE are în vedere disponibilitățile furnizate de: BEI, Programul TEN-E, planul european de redresare economică, Fondul european 2020 pentru energie, schimbări climatice și infrastructură (Fondul Marguerite), precum și de instrumentele de preaderare, Instrumentul european de vecinătate și parteneriat și programul-cadru pentru activități de cercetare și de dezvoltare tehnologică.

2.5. Planul SET reprezintă o modalitate vitală și ambițioasă de realizare a securității energetice. Acest deziderat poate fi atins printr-o dezbateră amplă în rândul cetățenilor europeni, CESE putând avea un rol de catalizator al acestui dialog. CESE crede că implicarea cetățenilor (a se vedea propunerea CESE privind carnetul european de economii de energie) în problemele de tranziție energetică este esențială; aceasta s-ar putea traduce printr-un Forum al societății civile (organizate europene, care să promoveze un dialog european privind energia.

2.6. CESE consideră că, în problemele de tranziție energetică, trebuie avute în vedere și evaluarea competitivității și implicațiile asupra ocupării forței de muncă și a securității sociale. Piețele regionale au potențialul de a depăși lipsa de încredere; o politică energetică concretă nu poate fi realizată fără încredere și educație.

2.7. CESE consideră că finanțarea Planului SET din bugetul de cercetare-dezvoltare al Comisiei și din cele ale statelor membre este insuficientă. Este, deci, cu atât mai important să se recurgă la fondurile structurale ale UE, la Fondul european de investiții și la încasările provenite din schema UE de comercializare a certificatelor de emisii. Este necesară canalizarea potențialului de investiții al economiei libere, prin scheme inovatoare și prin stimulente. Reușita misiunii poate fi asigurată numai experimentând și aplicând o gamă largă de opțiuni și concepte economice și financiare inovatoare.

3. Observații generale

3.1. CESE consideră că scopul uniunii energetice este ca energia să devină mai sigură, mai durabilă și mai accesibilă din punct de vedere al prețului pentru consumatorii finali. Aceasta va permite un flux liber al energiei peste frontiere și va garanta securitatea aprovizionării în fiecare țară din UE, pentru toți cetățenii europeni.

3.2. CESE consideră că, pentru a îndeplini obiectivele ambițioase ale Planului SET, UE trebuie să inoveze în ceea ce privește modul în care energia este produsă, transportată, furnizată și asigurată clienților. Consumatorii se vor afla în centrul atenției și, într-o piață foarte competitivă, va trebui să li se acorde în mare măsură sprijin și expertiză tehnică.

3.3. CESE consideră că noile tehnologii și inovațiile vor juca un rol esențial în ce privește transformarea sistemului energetic al UE și modificarea lanțului valoric al energiei, astfel încât să devină mai flexibil, cu asumarea unui rol activ de către consumatori („prosumatori”), inclusiv micii producători, și cu noi rețele de producători, operatori și organisme de reglementare în materie de energie care au capacitatea de a interacționa pe o piață complexă. Micii producători pot avea un rol în dezvoltarea și implementarea noilor tehnologii energetice.

3.4. Noile idei și tehnologii trebuie să fie transmise de la un sector la altul, pentru a atinge masa critică necesară pentru a adopta moduri colective de a aborda cercetarea și inovarea, depășind barierele dintre procedee și sectoare.

3.5. CESE consideră că noile modele de afaceri și noile sisteme menite să garanteze recompensarea echitabilă a serviciilor și funcționarea adecvată a sistemului energetic se vor baza pe progresele tehnologice înregistrate în statele membre ale UE, în general. O mai bună înțelegere a comportamentului consumatorilor va fi obținută prin schimbul de informații, într-un mod transparent, sigur și ușor accesibil.

3.6. CESE consideră că stabilitatea economică depinde de reziliența sistemelor energetice, care trebuie să fie capabile să facă față unor schimbări majore, definite de Planul SET. Securitatea aprovizionării și înalta calitate a serviciilor pentru consumatorii din statele membre trebuie susținute de dezvoltarea de rețele energetice mai inteligente și mai integrate în UE.

3.7. CESE consideră că optimizarea lanțului valoric ar trebui să conducă la noi modele de afaceri (reutilizare, reciclare, reprelucrare). Este necesar să se susțină răspândirea pe piață a practicilor și opțiunilor eficiente de cercetare și inovare în domeniul tehnologiilor de economisire a energiei, în vederea îmbunătățirii procesului de integrare, pentru a asigura eficiența globală a sistemului.

4. Observații specifice

4.1. CESE consideră că obiectivele planului sunt bine definite. CESE este de acord cu abordarea Comisiei de a proceda astfel încât Planul SET să poată face față noilor provocări, printr-o mai bună concentrare a eforturilor, o abordare mai integrată și o nouă gestionare și guvernare. Modificările sugerate pentru a atinge aceste obiective trebuie să fie bine gândite și fezabile.

4.2. CESE subliniază că planul SET trebuie întărit, pentru a consolida mai bine noile provocări cu care se confruntă cercetarea și inovarea, dat fiind că dispun de noi capacități și resurse pe întreg teritoriul UE. CESE este de acord că, pentru a maximiza eficiența și impactul Planului SET, este necesar, printre altele:

— să se sporească angajamentul financiar al statelor membre și al sectorului privat;

— să se extindă participarea părților interesate de-a lungul lanțului de cercetare și inovare.

4.3. CESE consideră că există un interes legitim în ce privește cele zece acțiuni definite în principal de părțile interesate și menite să accelereze transformarea sistemului energetic, să creeze noi locuri de muncă și să genereze creștere economică.

4.4. CESE crede că UE trebuie să facă mai multe eforturi pentru a aduce pe piață tehnologii energetice noi, de înaltă performanță, cu costuri scăzute, cu emisii scăzute de dioxid de carbon și durabile, după o evaluare transparentă a impactului lor asupra mediului.

4.5. CESE consideră că activitățile de cercetare și dezvoltare din cadrul Planului SET ar trebui să se concentreze asupra următoarelor elemente specifice, ca piloni ai politicii energetice Europene:

— competitivitate: infrastructura și rețelele energetice, piața internă și competitivitatea, cercetarea și inovarea în sectorul energiei;

— securitatea în aprovizionare: politica energetică externă, petrol, gaz;

— climă: eficiența energetică, energiile regenerabile, captarea și stocarea dioxidului de carbon (CSC), schema UE de comercializare a certificatelor de emisii (ETS).

4.6. În viziunea CESE, utilizarea tot mai răspândită a tehnologiilor de producere a energiei din surse regenerabile intermitente poate conduce la o creștere semnificativă a costurilor, care, dacă este transferată consumatorilor, ar genera o majorare considerabilă a prețurilor în următorii câțiva ani, până când astfel de sisteme vor fi produse industrial. De asemenea, este inevitabil ca costurile să crească – pentru o perioadă lungă și într-o și mai mare măsură – odată cu includerea costurilor externe și cu sistarea subvențiilor acordate pentru producerea de energie pe bază de combustibili fosili.

4.7. În opinia CESE, competitivitatea industrială, tehnologiile energetice și politica în materie de inovare trebuie să ducă rapid la rezultate care să reducă costurile, accelerând introducerea pe piață a tehnologiilor sustenabile; în caz contrar, vor exista consecințe directe asupra investițiilor private și a bugetelor naționale și va apărea o situație de recesiune economică.

4.8. Pentru a asigura echilibrul dintre oferta, conversia, transportul și utilizarea finală a energiei, vor fi necesare optimizări ale sistemului, dezvoltarea de noi tehnologii (definite în Planul SET) care să asigure o interacțiune eficace a diversilor actori și a diverselor componente cu o abordare holistică și potențiale sinergii între rețelele energetice (electricitate, petrol, gaz, căldură și mobilitate), în perspectiva realizării pieței interne a energiei.

4.9. Pentru a se garanta flexibilitatea sistemului, va fi necesară o gamă largă de alte soluții de stocare a energiei, adaptate diverselor forme luate de aceasta. În acest domeniu, există un potențial pentru noi evoluții. Dezvoltarea stocării va deveni esențială pentru un sistem energetic echilibrat, care să permită o gestionare activă a surselor de energie regenerabile, o pondere mai mare a acestora, și care să reducă restricțiile, să reducă la minimum și să echilibreze investițiile în infrastructură, sporind flexibilitatea sistemului energetic.

- 4.10. Instrumentele de gestionare inovatoare, combinate cu noi echipamente (fixe și mobile) de stocare a electricității la nivelul utilizatorilor finali, vor oferi mai multe opțiuni pentru a optimiza consumul și, totodată, prețuri mai scăzute în contextul unei piețe energetice mai flexibile. Hidrogenul poate oferi o soluție flexibilă de stocare, care se poate afla la baza generării distribuite de energie electrică și poate compensa variabilitatea energiei din surse regenerabile.
- 4.11. Obiectivul acțiunilor de cercetare și inovare ar trebui să conștientizeze în a modeliza, contoriza și controla funcționarea și întreținerea sistemelor descentralizate de încălzire și răcire cu emisii scăzute de gaze cu efect de seră, accelerând intrarea pe piață a unor noi produse și sisteme energetice eficiente și optimizând cei trei piloni ai utilizării eficiente a energiei, și anume măsurarea consumului energetic, optimizarea sa și funcționarea sa viabilă, pentru a beneficia de rezultate durabile.
- 4.12. Orașelor le va reveni un rol mai important în ce privește decarbonizarea economiei UE, având în vedere că urbanizarea va continua să se accentueze. Pentru a adopta o abordare integrată în ce privește provocările comune și pentru a îmbunătăți durabilitatea, este necesar să se încurajeze diferitele părți interesate la nivel local, aducând laolaltă autoritățile locale, sectorul economic și cetățenii.
- 4.13. CESE consideră că provocarea pe care o reprezintă reciclarea acumulatorilor litiu-ion este, în principal, de natură economică, dat fiind că aceste procese au fost dezvoltate astfel încât să permită reciclarea în circuit închis, dar ele trebuie să fie adaptate pentru reciclarea acumulatorilor vehiculelor electrice.
- 4.14. În opinia CESE, industria europeană a acumulatorilor trebuie să se adapteze la industria reciclării și să se confrunte cu o dezvoltare semnificativă a pieței electromobilității și cu avântul pieței echipamentelor portabile. Acest sector se bazează pe voința UE de a adopta tehnologia europeană în materie de acumulatori.
- 4.15. Pentru a îmbunătăți garantarea securității aprovizionării cu energie a UE, este necesar să se alcătuiască un mix de tehnologii durabile (biocombustibili avansați, hidrogen și carburanți lichizi și gazoși alternativi, inclusiv gazul natural lichefiat).
- 4.16. CESE subliniază că în UE își desfășoară activitatea întreprinderi care ocupă poziția de lideri mondiali în ce privește dezvoltarea tehnologiilor cu emisii reduse de dioxid de carbon, inclusiv fisiunea nucleară. Aprovizionarea cu energie a UE trebuie să fie competitivă, iar investițiile sale în cercetare și inovare trebuie să cuprindă întregul lanț de aprovizionare tehnologic, de la materiale până la fabricație.
- 4.17. În ciuda avântului energiei din surse regenerabile, combustibilii fosili (cărbunele) sunt în continuare utilizați pe scară largă în întreaga lume pentru producerea de energie electrică. În pofida eficienței sale scăzute, cărbunele va continua să fie utilizat în UE pentru producerea de energie electrică. Acest lucru va necesita utilizarea unor tehnologii mai eficiente de exploatare a cărbunelui.
- 4.18. CESE constată că UE nu are o părere unanimă în ce privește energia nucleară. Politica sa în domeniul energiei nucleare este eterogenă. Noile reactoare avansate aflate în construcție pot duce la resurrecția sectorului nuclear, astfel încât relansarea programelor nucleare pare să fie o realitate, în ciuda unei scurte ezitări. Timpul va dovedi dacă UE își poate permite sau nu să reducă ponderea energiei nucleare în cadrul mixului energetic, însă deocamdată trebuie mers în continuare pe același drum. Furnizarea de informații cu privire la costurile de funcționare și de asigurare a conformității sistemelor celor mai vechi ar fi utilă pentru viitoarele decizii politice în domeniul energiei nucleare.

Bruxelles, 17 februarie 2016.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS
